

فهرست

مقدمه	۷
نیکی به پدر و مادر	
نیکی به پدر و مادر یعنی چه؟	۱۱
فرمانبری از پدر و مادر جزء ایمان است	۱۳
نیکی به والدین به بهشت سوق می دهد	۱۳
نیکی به والدین از بهترین اعمال است	۱۵
حق پدر بر فرزند	۱۵
اگر پدر و مادر مشرک باشند رعایت حقشان سخت تر است	۱۵
به نیابت از والدین، کار نیک انجام بدهیم	۱۷
نیکی به والدین غیر مسلمان	۱۹
پیامبر ﷺ سه بار فرمود: «مادر» و یک بار فرمود «پدر»	۱۹
آرامش در کنار والدین از یک سال جهاد بهتر است	۲۱
نیکی به مادر مسیحی، او را مسلمان کرد	۲۳
پیامبر ﷺ و امامان علیهم السلام، نیکی کننده به پدر و مادر را بیشتر دوست دارند	۲۷
نیکی به والدین، سپری برای حفاظت از آتش است	۲۹

- به پدر و مادری که شیعه نیستند مانند پدر و مادر شیعه نیکی کنید ۲۹
- با پدر و مادر، چه نیکوکار باشند چه بدکار، اجازه مخالفت نداریم ۳۱
- صدا کردن فرزند با نام پدر ۳۱
- نیکی به مادر، مقدم است ۳۱
- نیکی به خاله مانند نیکی به مادر، کفّاره قتل فرزند شد ۳۳
- مُزد پدر، دادنِ بدهی اوست ۳۵
- والدینی که از دنیا رفته اند می توانند عاق کنند و یا ببخشند ۳۵

عاقّ والدین

- کمتر از «أف» گفتن وجود ندارد تا خدا از آن نهی کند ۳۹
- نیکی، بهشتی می کند و بد اخلاقی، جهنمی ۳۹
- حتّی بوی بهشت به مشام عاقّ والدین نمی رسد ۳۹
- شهادت بهترین است و عاق والدین شدن، بدترین ۴۱
- نگاه خشم آلود به پدر و مادر ستمگر مانع قبولی نماز است ۴۱
- از عاقّ والدین شدن بترسید ۴۱
- زُل زدن به والدین عاق والدین است ۴۳
- تکیه زدن به شانه پدر، امام سجاده علیه السلام را ناراحت کرد ۴۳

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

هدف ما از چاپ این کتاب چیست؟

۱. آشنا کردن عموم مردم با منابع روایی شیعه
۲. آشنایی با احادیث اهل بیت:
۳. ترویج فرهنگ حدیث خوانی و در نهایت وارد کردن منطق احادیث در تمامی شؤون زندگی (در افکار، گفتار و کردارمان)

شیوه عملکرد ما در این کتاب چگونه است؟

۱. از کتاب شریف اصول کافی احادیثی را برگزیده ایم که برای عموم مردم کاربرد بیشتری را داشته باشد.
۲. برای حدیث و ترجمه آن از رسم الخط بسیار ساده استفاده کرده ایم تا خواندنش برای همه مقدور باشد.
۳. برای این که عموم مردم با هر سن و سواد بتوانند مفاهیم روایات را بفهمند روایات را بسیار روان ترجمه کرده ایم.
۴. برای این که کتاب دارای حجم کمی باشد سعی کرده ایم از توضیحات اضافی و احادیث تکراری و یا آوردن احادیثی

که به خاطر داشتن مفاهیم پیچیده نیاز به توضیح دارند
خودداری کنیم.

۵. در هر جلد یک پختن و با چند بخش کوتاه و مرتبط آورده
شده است.

در آخر، از عزیزانی که صاحب نظر هستند خواهشمندیم
ضمن اغماض از اشتباهات ما، ما را از نظرات سودمند خود
بهره‌مند نمایند تا در چاپ‌های بعدی بهتر بتوانیم به وظیفه خود
عمل نماییم.

داود روحانی معین

بَابُ الْبِرِّ بِالْوَالِدَيْنِ

***

عَنْ أَبِي وَلاَدِ الْحَنَاطِ، قَالَ:

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَبِأَلْوَادِينِ إِحْسَانًا﴾^١: مَا هَذَا الْإِحْسَانُ؟

فَقَالَ عليه السلام: الْإِحْسَانُ أَنْ تُحْسِنَ صُحْبَتَهُمَا وَأَنْ لَا تُكَلِّفَهُمَا أَنْ يَسْأَلَكَ شَيْئًا مِمَّا يَخْتَاجَانِ إِلَيْهِ وَإِنْ كَانَا مُسْتَعِينَيْنِ، أَلَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾^٢.

قَالَ: ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: وَأَمَّا قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿إِذَا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٌّ وَلَا تَنْهَرُهُمَا﴾^٣، قَالَ عليه السلام: إِنْ أَضْجَرَكَ ﴿فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٌّ، وَلَا تَنْهَرُهُمَا﴾ إِنْ ضَرَبَاكَ.

قَالَ عليه السلام: ﴿وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا﴾، قَالَ عليه السلام: إِنْ ضَرَبَاكَ فَاقْلُ لَهُمَا: عَفَرَ اللَّهُ لَكُمَا. فَذَلِكَ مِنْكَ قَوْلٌ كَرِيمٌ.

١. سورة اسراء، آية ٢٣.

٢. سورة آل عمران، آية ٩٢.

٣. سورة اسراء، آية ٢٣.

قَالَ ﷺ: «وَاحْفِضْ لهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ»^١. قَالَ ﷺ: لَا تَمَلُّ عَيْنَيْكَ مِنَ النَّظَرِ إِلَيْهِمَا إِلَّا بِرَحْمَةٍ وَرِقَّةٍ وَلَا تَرْفَعْ صَوْتَكَ فَوْقَ أَصْوَاتِهِمَا، وَلَا يَدَكَ فَوْقَ أَيْدِيهِمَا وَلَا تَقْدِّمْ قُدَّامَهُمَا.

***

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ:
إِنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَوْصِنِي.
فَقَالَ ﷺ: لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا، وَإِنْ حُرِّقْتَ بِالنَّارِ وَعُدِّبْتَ إِلَّا
وَ قَلْبُكَ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ، وَوَالِدَيْكَ فَاطِعُهُمَا وَبَرَّهُمَا حَيِّينِ
كَانَا أَوْ مَيِّتَيْنِ، وَإِنْ أَمَرَكَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ أَهْلِكَ وَمَالِكَ فَافْعَلْ،
فَإِنَّ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ.

***

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ:
يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَيْءٌ مِثْلُ الْكُبَّةِ فَيَدْفَعُ فِي ظَهْرِ الْمُؤْمِنِ
فَيُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ.

١. سورة اسراء، آية ٢٤.

فَيَقَالُ: هَذَا الْبِرُّ.

***

عَنْ مَنصُورِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام
قَالَ: قُلْتُ: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟
قَالَ عليه السلام: ١. الصَّلَاةُ لَوْ قَتَبَتْهَا ٢. وَبِرُّ الْوَالِدَيْنِ ٣. وَ الْجِهَادُ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

***

عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام قَالَ:
سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: مَا حَقُّ الْوَالِدِ عَلَيَّ وَكَدِّهِ؟
قَالَ ﷺ: ١. لَا يُسَمِّيهِ بِاسْمِهِ، ٢. وَلَا يَمْشِي بَيْنَ يَدَيْهِ، ٣. وَلَا
يَجْلِسُ قَبْلَهُ ٤. وَلَا يَسْتَسِيبُ لَهُ.

***

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَمَّنْ رَوَاهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:
قَالَ عليه السلام وَ أَنَا عِنْدَهُ لِعَبْدِ الْوَاحِدِ الْأَنْصَارِيِّ فِي بِرِّ الْوَالِدَيْنِ
فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾، فَظَنْنَا أَنَّهَا الْآيَةُ

نیکی بہ پدر و مادر

نیکی به پدر و مادر یعنی چه؟

أبو وَّآلاد می گوید:

از امام صادق علیه السلام درباره کلام خدای - عَزَّوَجَلَّ - که می فرماید:
«و به پدر و مادر نیکی کنید». پرسیدم: منظور از نیکی چیست؟
امام علیه السلام فرمود: نیکی، یعنی با آنان خوش رفتاری کنی و کاری
نکنی که ناچار شوند از تو درخواست کنند تا نیازشان را برطرف
کنی. (بلکه قبل از درخواست آنان، خودت اقدام کنی، و حتی)
اگر (در برطرف کردن احتیاجشان) به تو نیازی نداشتند (باز هم
خودت این کار را بکن و نگذار خودشان این کار را بکنند). آیا
خدای - عَزَّوَجَلَّ - نفرمود: «هرگز به (حقیقت) نیکوکاری نمی رسد
مگر این که از آنچه دوست می دارید، (در راه خدا) انفاق کنید...»
راوی می گوید: سپس امام صادق علیه السلام فرمود: این که خدای
- عَزَّوَجَلَّ - می فرماید: «هرگاه یکی از آن دو، یا هر دوی آنها،
نزد تو به سن پیری رسند، [به آنها اُف نگو و] کم ترین اهانتی به
آنها روا مدار! و بر آنها فریاد مزن.»؛ یعنی اگر آزارت دادند به
آنها (حتی) اُف نگویی و (حتی) اگر تو را زدند صدایت را
برایشان بلند نکنی.

امام صادق علیه السلام ادامه داد: و این که خداوند می فرماید: «و گفتار
لطیف و سنجیده و بزرگوارانه به آنان بگو!» یعنی این که اگر تو را زدند
به آنان بگویی: «خدا شما را بیمارزد.» این جمله، قولِ کریم است.

امام صادق علیه السلام در ادامه فرمود: (این کلام خدا که می فرماید: «و بالهای تواضع خویش را از محبت و لطف، در برابر آنان فرود آر» معنایش این است: در چشمانت، جز نگاه پر مهر و عطوفت چیز دیگری قرار نده، صدایت را از صدای آنان بلندتر نکن، (در هیچ کاری بر آنها) پیشدستی نکن و جلوتر از آنان راه نرو.

فرمانبری از پدر و مادر جزء ایمان است

امام صادق علیه السلام فرمود:

مردی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله رسید و عرض کرد: ای رسول خدا، مرا پند ده!

آن حضرت صلی الله علیه و آله فرمود: حتی اگر با آتش سوزانده شوی و شکنجه گردی، هرگز به خدا شرک نوز و قلبت را با ایمان، آرام کن، از پدر و مادرت اطاعت کن، به آنان نیکی کن، چه زنده باشند یا مرده. اگر به تو دستور دادند که از خانواده و داراییت جدا شوی، همین کار را بکن؛ زیرا فرمانبری از پدر و مادر، جزء ایمان است.

نیکی به والدین به بهشت سوق می دهد

امام صادق علیه السلام فرمود:

روز قیامت، در پشت مؤمن چیزی مانند فشار آمدن و هل دادن احساس می شود که او را به سوی بهشت سوق می دهد و وارد بهشت می کند.

(به مؤمن) گفته خواهد شد: این، نیکی (به پدر و مادر) است.

نیکی به والدین از بهترین اعمال است

منصود بن حازم می گوید:

به امام صادق علیه السلام عرض کردم: بهترین اعمال کدامند؟

امام صادق علیه السلام فرمود: ۱. نماز به موقع، ۲. نیکی به پدر و مادر و ۳. جهاد در راه خدا.

حق پدر بر فرزند

امام رضا علیه السلام فرمود:

مردی از رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسید: حق پدر بر فرزند چیست؟

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: ۱. پدرش را با نام صدا نکند، ۲. جلوتر از او

راه نرود، ۳. پیش از او ننشیند و ۴. کاری نکند که به پدرش فحش

و ناسزا بگویند.

اگر پدر و مادر مشرک باشند رعایت حقشان سخت تر است

عبدالله بن مُسکان می گوید:

شخصی به من گفت:

من در خدمت امام صادق علیه السلام حضور داشتم. آن حضرت به

عبدالواحد انصاری درباره کلام خدای - عَزَّوَجَلَّ - که می فرماید:

«و به والدین نیکی کنید.» توضیح می داد. ما خیال کردیم ایشان

آیه «و پروردگارت فرمان داده: جز او را نپرستید! و به پدر و مادر نیکی کنید!» را - که در سوره بنی اسرائیل است - شرح می دهد. از ایشان پرسیدیم: کدام آیه را توضیح می دهید؟ آن حضرت جواب داد: منظورم آیه ای است که در سوره عنکبوت قرار دارد: «ما به انسان توصیه کردیم که به پدر و مادرش نیکی کند، و اگر آن دو (مشرک باشند و) تلاش کنند که برای من همتایی قائل شوی که به آن علم نداری، از آن‌ها پیروی مکن».

عبدالله می گوید: (عرض کردم:) آیه اول که از این آیه مهم تر است زیرا در آیه اول دستور می دهد که در هر صورت به پدر و مادر نیکی کرده و حقشان را رعایت کنیم.

امام علیه السلام پاسخ داد: این آیه علاوه بر این که به نیکی به والدین دستور می دهد، حق آن‌ها را در صورتی که برای مشرک شدن فرزندشان تلاش کنند، بزرگ تر و مهم تر می کند. (یعنی وقتی سعی می کنند فرزندشان را مشرک کنند، رعایت حقشان سخت تر می شود و با این حال حقشان را رعایت کنند).

به نیابت از والدین، کار نیک انجام بدهیم

امام صادق علیه السلام فرمود:

چه چیزی نمی گذارد که کسی از شما به پدر و مادر زنده یا فوت شده اش نیکی کند، (یعنی) به نیابت از آنان نماز بخواند،

صدقه بدهد، حج برود و روزه بگیرد تا آن اعمال هم به آنان برسد و هم مانندش به خود او داده شود، و خدای -عَزَّوَجَلَّ- به خاطر نیکی و بخششی که کرده است به او خیر بسیاری، اضافه بر ثواب عملش، به او عنایت بفرماید.

نیکی به والدین غیر مسلمان

مُعَمَّر بن خَلَّاد می گوید:

از امام رضا علیه السلام پرسیدم: آیا والدینم را با این که حق را نمی شناسند (و مسلمان نیستند) دعا کنم؟
امام علیه السلام فرمود: برایشان دعا کن و از جانب آنان صدقه بده، و اگر زنده بودند حتی اگر حق را نمی شناختند (باز هم) با آنها مدارا کن، زیرا رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: خداوند مرا برای رحمت (و مهربانی) فرستاده است، نه برای بی مهری (و آزار رساندن).

پیامبر صلی الله علیه و آله سه بار فرمود: «مادر» و یک بار فرمود «پدر»

امام صادق علیه السلام فرمود:

مردی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله رسید و پرسید: به چه کسی نیکی کنم؟

حضرت صلی الله علیه و آله فرمود: به مادرت.

دوباره پرسید: سپس به چه کسی؟

آن حضرت صلی الله علیه و آله فرمود: به مادرت.